

KAZIMIERA JAWORSKA

REALIZACJA ZAŁOŻEŃ POLITYKI OŚWIATOWEJ
W WYBRANYCH LEGNICKICH SZKOŁACH ŚREDNICH
W LATACH 1956–1961

Momentem zwrotnym w powojennej historii Polski były wydarzenia polityczne, które miały miejsce jesienią 1956 r. Radykalnej modyfikacji uległa dotychczasowa polityka państwa, w tym także w odniesieniu do Kościoła katolickiego. Zmiana w relacjach pomiędzy państwem a Kościołem wywarła wpływ na kierunek dokonujących się przeobrażeń, które znalazły również swoje odbicie w funkcjonowaniu polskiego systemu szkolnego w latach 1956–1961. Uchwalona przez Sejm 15 lipca 1961 r. *Ustawa o rozwoju systemu oświaty i wychowania*¹ kończyła tzw. drugą ofensywę ideologiczną. Wprowadzenie zapisu, że szkoła i placówki oświatowo-wychowawcze są instytucjami świeckimi, a całokształt nauczania i wychowania w tych instytucjach ma charakter świecki, zadecydowało o obliczu ideowym szkoły do końca istnienia PRL. Pomimo pewnych zmian wprowadzonych u schyłku 1956 r., podstawowym celem polskiej szkoły w latach 1956–1961 było kształtowanie światopoglądu materialistycznego w myśl ideologii komunistycznej². Ta tendencja była dostrzegalna również w działalności legnickich szkół średnich, co też stanowi przedmiot niniejszego przedłożenia. Zasadniczym czynnikiem mającym

¹ DzUMO 1961 nr 32 poz. 160.

² A. MEZGLEWSKI. *Szkolnictwo wyznaniowe w Polsce w latach 1944–1980. Studium historyczno-prawne*. Lublin 2004 s. 294–300; A. SMOŁAŁSKI. *Szkolnictwo podstawowe na Dolnym Śląsku w latach 1945–1965*. Wrocław 1970 s. 22–24.

wpływ na dobór szkół przywołanych w zaprezentowanym opracowaniu był dostępny materiał źródłowy.

1. POLITYKA OŚWIATOWA W LATACH 1956–1961

Przełom październikowy przyniósł nadzieje na zdemokratyzowanie życia społeczno-politycznego w Polsce w ramach istniejącego ustroju. Krytyce poddano różne aspekty funkcjonowania państwa w czasach stalinowskich, w tym także działalność szkolnictwa wszystkich szczebli. Przedmiotem negatywnej oceny stał się model wychowania totalitarnego realizowany w latach 1949–1956, który obejmował: stalinowski ideał budowniczego nowego ustroju, ówczesne cele wychowania, ideologizację wychowania, kult pedagogiki kolektywistycznej A. Makarenki, podporządkowanie pracy dydaktyczno-wychowawczej propagandzie politycznej, a także fałszowanie wiedzy i naginanie jej do potrzeb promowanej doktryny³. Nawet w opinii W. Bieńkowskiego (ministra oświaty w okresie od listopada 1956 r. do października 1959 r.) te działania wpłynęły na umniejszenie autorytetu szkoły i nauczyciela oraz odrzucenie logiki procesu nauczania i wychowania opartego na rzetelnych badaniach z zakresu pedagogiki oraz psychologii. W rezultacie nastąpił powrót do werbalizmu, a w treści wypowiedzianych pojęć często nie wierzyli już ani uczniowie, ani nauczyciele⁴. Zdaniem R. Grzybowskiego realizowany w latach 1949–1956 stalinowski model wychowania totalitarnego doprowadził do dramatycznego obniżenia społecznej pozycji szkoły i nauczyciela, „który przez rodziców często był postrzegany jako ktoś podrzędny wobec agitatora, propagandysty czy działacza”⁵.

Przeciwko przedstawionym wyżej tendencjom w 1956 r. spontanicznie za-protestowali nauczyciele. Swój sprzeciw wobec dotychczasowej polityki oświatowej oraz żądanie zmian wyrażali również w listach adresowanych do KC PZPR⁶. W zaistniałych okolicznościach Ministerstwo Oświaty postanowiło częściowo „odpolitycznić” szkołę m.in. poprzez przerwanie akcji samokształcenia ideologicznego nauczycieli, zniesienie nauczania przedmiotu „nauka o konstytucji” oraz

³ R. GRZYBOWSKI. *Polityczne priorytety i elementy codzienności socjalistycznej szkoły. Wybór studiów poświęconych dziedzictwu edukacyjnemu PRL*. Toruń 2014 s. 86.

⁴ TENŻE. *Przełomy polityczne jako momenty zwrotne w polityce oświatowej PRL*. W: *Oświata, wychowanie i kultura fizyczna w rzeczywistości społeczno-politycznej Polski Ludowej (1945–1989)*. Red. R. Grzybowski. Toruń 2004 s. 52–53.

⁵ TENŻE. *Elementy taktyki władz komunistycznych w walce z Kościołem o odzyskanie szkoły na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku*. W: *Szkoła polska od średniowiecza do XX wieku. Między tradycją a innowacją*. Red. I. Szybiak [i in.]. Warszawa 2010 s. 426.

⁶ A. GŁADYSZ. *Oświata – kultura – nauka w latach 1947–1959. Węzłowe problemy polityczne*. Warszawa–Kraków 1981 s. 46.

zaprzestanie działalności w szkołach ZMP⁷. Ponadto zezwolono na powrót religii do szkół, co było odpowiedzią na oddolne postulaty rodziców i uczniów, a także zadośćuczynieniem wobec żądań powracającego na wolność prymasa S. Wyszyńskiego. Zarządzeniem Ministra Oświaty z 8 grudnia 1956 r.⁸ wprowadzono do szkół podstawowych i średnich nauczanie religii jako przedmiotu nadobowiązkowego dla tych uczniów, których rodzice złożą w tej sprawie stosowne oświadczenie na piśmie. Władze oświatowe zezwoliły również na zawieszenie symboli religijnych w klasach szkolnych⁹.

Powrót lekcji religii do szkół stał się swojego rodzaju symbolem zmian w polskich szkołach, będących jednocześnie jedną z istotniejszych konsekwencji przełomu październikowego. Nawet minister Bieńkowski przyznał, że w przeszłości religia pochopnie została usunięta ze szkół, a stosowanie naiwnych metod utrudniających dzieciom i młodzieży uczestnictwo w praktykach religijnych wywarło odwrotny od pożądanego skutek¹⁰. Generalnie można powiedzieć, że przywrócenie lekcji religii do szkół podstawowych i średnich – jakkolwiek wyłącznie w ramach zajęć nadobowiązkowych – zostało przychylnie odebrane przez społeczeństwo¹¹. Nie obyło się jednak bez zdań krytycznych. Przeciwno tej decyzji wyrażały się środowiska optujące za całkowitą laicyzacją szkolnictwa, związane z TPD¹². Pewne napięcia wynikające z wprowadzania katechezy do szkół były spowodowane także emocjonalnym podejściem niektórych księży do tego problemu¹³.

Po zwycięskich wyborach do Sejmu (20 stycznia 1957 r.) partyjno-państwowa ekipa władzy W. Gomułki podejmowała działania, których celem było odzyskanie wpływów w społeczeństwie. Pomysł weryfikacji członków PZPR miał „oczyścić” tę organizację ze zwolenników liberalizacji, natomiast utworzenie Związku Młodzieży Socjalistycznych miało być sposobem na ograniczenie spontanicznego rozwoju ruchów młodzieżowych¹⁴.

⁷ GRZYBOWSKI. *Przełomy polityczne*. s. 53.

⁸ Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 8 grudnia 1956 r. w sprawie nauczania religii w szkołach. DzUMO 31.12.1965 r. poz. 156. To zarządzenie wydrukowano także w: „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 12:1957 nr 1–2 s. 19.

⁹ A. DUDEK, R. GRYZ. *Komuniści i Kościół w Polsce*. Kraków 2006 s. 121.

¹⁰ H. KONOPKA. *Religia w szkołach Polski Ludowej. Sprawa nauczania religii w polityce państwa (1944–1961)*. Białystok 1997 s. 185.

¹¹ S. WÓJCIK. *Katechizacja w warunkach systemu totalitarnego na przykładzie Administracji Dolnego Śląska w latach 1945–1961*. Wrocław 1995 s. 46.

¹² M. ORDYŁOWSKI. *Z działalności Towarzystwa Przyjaciół Dzieci na Dolnym Śląsku w latach 1945–1962*. W: *Oświata na Dolnym Śląsku*. Red. A. Smołański, F. Szafranski. Warszawa–Wrocław 1980 s. 238.

¹³ *Odpis listu Ministra Oświaty do Sekretarza Episkopatu [Warszawa] 1.01.1957*. Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Urząd ds. Wyzwań (dalej: AAN UdsW) sygn. 50/392 k. 5–7.

¹⁴ GRZYBOWSKI. *Przełomy polityczne*. s. 54.

Przełom październikowy wywarł znaczny wpływ na funkcjonowanie szkolnictwa wszystkich szczebli. Zostały wprowadzone doraźne zmiany w programach szkolnych. Skorygowane programy dydaktyczno-wychowawcze zostały wprowadzone od roku szkolnego 1957/58. Ich opracowanie poprzedził zjazd ZNP, który odbył się w maju 1957 r. i był swoistym rozrachunkiem z okresem wcześniejszym. Krytyce poddano zarówno organizację, programy, jak i metody nauczania. Autorami tych opinii byli nauczyciele, rodzice, uczniowie, działacze społeczni i publicyści, a dyskusja w tym przedmiocie znalazła swoje odbicie również na łamach prasy. Niemal wszyscy byli zgodni co do konieczności przeprowadzenia zmian organizacyjnych i programowych, których celem miała być demokratyzacja szkolnictwa. Upatrywano ją przede wszystkim w stworzeniu warunków autentycznego uspołecznienia oświaty, możliwości decydowania przez społeczeństwo o kształcie narodowej edukacji, a w odniesieniu do nauczycieli – w przywróceniu wiary, że twórcze podejście do programu i poszukiwanie nowatorskich rozwiązań dydaktycznych nie zostanie uznane za działanie niepożądane i zagrożenie dla ustroju.

Wraz jednak z umacnianiem się nowej ekipy rządowej od 1957 r. postulaty dotyczące zmian w szkole zostały uznane za atak sił rewizjonistycznych. Według opinii byłego ministra oświaty W. Jarosińskiego wyrażonej na XIII Plenum KC PZPR, w latach 1957–1958 w polskiej szkole miało miejsce wiele ujemnych zjawisk, w tym także m.in. – jak ujął – próba jej klerykałizacji. Jego zdaniem we wskazanym okresie wprowadzono również do programów nauczania i podręczników szereg niekorzystnych zmian, które co prawda nie mogły zmienić socjalistycznego charakteru szkoły, ale na pewno osłabiły jej funkcje wychowawcze. Analogicznie przeobrażenia w polskiej szkole postrzegali inni działacze partyjni, z Gomułką na czele¹⁵.

Swojego rodzaju symbolem wzmocnienia zarówno władz partyjno-rządowych, jak i Kościoła katolickiego, dostrzegalnego w połowie 1957 r. było zaognienie kwestii związanej z nauczaniem religii w szkole. Przedmiotem rozbieżności była interpretacja przepisów: każda ze stron wybierała korzystniejszy dla siebie wariant. Wiele trudności sprawiało znalezienie kompromisu w sprawach kadrowych, w kwestii umieszczenia lekcji religii w grafiku zajęć oraz przedmiotu „religia” w dzienniku lekcyjnym. Ponadto w związku z aktywizacją Towarzystwa Szkoły Świeckiej wraz z rozpoczęciem nowego roku szkolnego 1957/58 nastąpił znaczny wzrost liczby szkół świeckich¹⁶.

¹⁵ S. MAJEWSKI. *Przemiany organizacyjno-programowe szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w Polsce w latach 1944–1961*. W: *Oświata, wychowanie i kultura fizyczna*. s. 205–207.

¹⁶ J. T. ŻUREK. *Religia w szkole 1956–1958 (edukacji ateistycznej dzień powszedni)*. W: *Młodzież w oporze społecznym (1944–1989)*. Red. M. Kała, Ł. Kamiński. Wrocław 2002 s. 156.

Swoistą okazją do formalnego wszczęcia ofensywy ideologicznej w polskich szkołach było zaangażowanie Kościoła katolickiego w przygotowanie do przypadającej w 1966 r. rocznicy tysiąclecia chrztu Polski. Realizacja programu Wielkiej Nowenny, obejmująca m.in. peregrynację kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej, aktywizowała społeczeństwo polskie pod względem religijnym¹⁷. W tym czasie nastąpiło również znaczne ożywienie ruchu pielgrzymkowego, także środowisk młodzieżowych i studenckich. Te działania w ocenie najwyższych władz partyjno-państwowych stanowiły zagrożenie ideowe dla młodego pokolenia, wymagające szybkiej i zdecydowanej reakcji. W konsekwencji 25 lutego 1958 r. Sejm podjął uchwałę o obchodach Tysiąclecia państwa Polskiego zaplanowanych na lata 1960–1965. Jednym z jej fundamentalnych elementów była zainicjowana przez Gomułkę akcja budowy „1000 szkół na Tysiąclecie”, w której upatrywano swoistą konkurencję wobec obchodów kościelnych¹⁸. Według zamierzeń władz komunistycznych „tysiąclatki” miały być szkołami laickimi, bez nauki religii¹⁹. Zaplanowane i realizowane z rozmachem obchody tysiąclecia obejmowały różnego rodzaju uroczystości organizowane z myślą o aktywnym udziale dzieci i młodzieży²⁰.

Od 1958 r. można mówić o wręcz oficjalnej walce ideowej pomiędzy państwem a Kościołem o pozyskanie młodego pokolenia. Znalazła ona wyraz w działaniach zmierzających do wyrugowania religii ze wszystkich szkół, przedszkoli oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych, co miało być zadekretowane urzędowo. W polskich realiach oznaczało to, iż nauka religii pozostanie jedynie w kilkunastu szkołach średnich prowadzonych przez zakony, które jednakże miały zostać zamknięte w nieodległej perspektywie czasowej²¹. Nakaz usunięcia symboli religijnych ze szkół z początkiem roku szkolnego 1958/59 wywołał co prawda protesty uczniów i ich rodziców, ale ostatecznie nie przyniosły one zamierzonych skutków²². Ponieważ jednak brak było wówczas podstaw prawnych do całkowitego usunięcia lekcji religii z planów szkolnych, władze partyjno-państwowe

¹⁷ GRZYBOWSKI. *Polityczne priorytety*. s. 93–94.

¹⁸ K. JAWORSKA. *Relacje między państwem a Kościołem katolickim w (archi)diecezji wrocławskiej w latach 1856–1974*. Legnica 2009 s. 361–379.

¹⁹ *Tamże*. s. 305.

²⁰ S. BOBER. *Walka o dusze dzieci i młodzieży w pierwszym dwudziestoleciu Polski Ludowej*. Lublin 2011 s. 260–261.

²¹ R. GRZYBOWSKI. *Ku szkole ateizującej. Duchowieństwo, nauczyciele, uczniowie i rodzice wobec działań władz komunistycznych z lat 1958–1961 zmierzających do pełnej laicyzacji szkoły polskiej*. W: *Edukacja w warunkach zniewolenia i autonomii (1945–2009)*. Red. E. Gorloff [i in.]. Kraków 2010 s. 83–84.

²² K. JAWORSKA. *Utrudnienia w nauczaniu religii oraz dekrucyfikacja szkół w województwie wrocławskim we wrześniu 1958 roku w świetle dokumentacji aparatu bezpieczeństwa*. W: *Per cruce ad lucem. Księga Jubileuszowa Księdzu Biskupowi Legnickiemu w 50. rocznicę prezbiteratu i w 15. rocznicę święcen biskupich od duchowieństwa i wiernych świeckich diecezji legnickiej*. Red. S. Stasiak. Legnica 2013 s. 523–524.

poprzez intensyfikację działań propagandowych postanowiły zrealizować to przedsięwzięcie do końca tego roku szkolnego w liceach ogólnokształcących. W kolejnych latach proces rugowania lekcji religii ze szkół był kontynuowany²³. W latach 1958–1961 władze oświatowe wydały szereg dyrektyw zobowiązujących władze szkolne do eliminowania ze szkół nie tylko lekcji religii, ale również symboli religijnych²⁴. Przy zachowaniu pozorów legalności stosowano również metody pozaprawne, powołując się na wolę rodziców. W tym celu specjalnie „dobierano” składy osobowe komitetów rodzicielskich lub wymuszano na rodzicach stosowne oświadczenia przy zapisie dziecka do szkoły²⁵.

Do zmiany oblicza ideowego szkoły władze partyjno-państwowe starały się pozyskać nauczycieli, m.in. poprzez podwyższenie ich uposażenia oraz obniżenie obowiązkowego pensum²⁶.

Przedstawione wyżej tendencje znalazły wyraz w pracach nad programami dydaktyczno-wychowawczymi w Ministerstwie Oświaty. Od 1958 r. w instrukcjach o organizacji roku szkolnego w szkole ogólnokształcącej podkreśla się pojęcie „wychowania socjalistycznego”²⁷. Nie wolno zapominać, iż w drugiej połowie lat 50. plany działalności szkół wszystkich szczebli opracowywano na podstawie wytycznych władz oświatowych i partyjnych z uwzględnieniem możliwości szkoły. Plany wychowawcze opracowane dla poszczególnych klas oraz całej szkoły musiały być zaakceptowane przez kuratora²⁸.

Istotną rolę w ówczesnych szkołach odgrywały organizacje młodzieżowe. W założeniu władz partyjno-państwowych stanowiły one ważne narzędzie walki światopoglądowej i politycznej. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywał Związek Harcerstwa Polskiego²⁹, a także Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej³⁰.

²³ KONOPKA. *Religia w szkołach Polski Ludowej*. s. 236–246; WÓJCIK. *Katechizacja w warunkach systemu totalitarnego*. s. 198–199.

²⁴ *Okólnik nr 26 z dnia 4 sierpnia 1958 r. Nr GM.1–3145/58 w sprawie przestrzegania świeckości szkoły*. DzUMO 1958 nr 9 poz. 123; *Zarządzenie ministra oświaty z dn. 3 grudnia 1958 r. w sprawie regulaminu klasyfikowania i promowania uczniów oraz wydawania świadectw szkolnych w szkołach ogólnokształcących (młodzieżowych)*. W: *17 lat nauczania religii w Polsce Ludowej: wybór dokumentów*. Oprac. H. Konopka. Białystok 1998 s. 215–216; *Okólnik nr 4 z 19 lutego 1959 roku w sprawie rekolekcji*. DzUMO 1959 nr 2 poz. 39; *Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 4 sierpnia 1958 r. Nr GM.1–3146/58 w sprawie nauczycieli religii*. DzUMO 1958 nr 9 poz. 121.

²⁵ MEZGLEWSKI. *Szkolnictwo wyznaniowe w Polsce*. s. 287.

²⁶ GRZYBOWSKI. *Przełomy polityczne*. s. 56.

²⁷ MAJEWSKI. *Przemiany organizacyjno-programowe szkolnictwa*. s. 207.

²⁸ B. MORACZEWSKA. *Szkolnictwo polskie w latach 1945–1975 z uwzględnieniem miasta Włocławka*. Włocławek 2010 s. 65.

²⁹ BOBER. *Walka o dusze dzieci i młodzieży*. s. 370–371.

³⁰ Archiwum Państwowe we Wrocławiu (dalej: APW). Biblioteka sygn. 20337; M. ORDYŁOWSKI. *Z działalności Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej na Dolnym Śląsku w latach 1945–1970*. „Rocznik Dolnośląski” 9:1984 s. 66–74.

Istotnym elementem służącym kształtowaniu światopoglądu dzieci i młodzieży była organizacja wycieczek letniego. Władze partyjno-państwowe podjęły szereg działań zmierzających do wykorzystania tej możliwości oddziaływania na młode pokolenie. Pod koniec lat 50. również Kościół katolicki zaczął stosować nowe formy pracy zarówno z nauczycielami, jak też z dziećmi i młodzieżą, a jedną z płaszczyzn współpracy było organizowanie wycieczek letniego dla dzieci i młodzieży³¹.

Zmiany wprowadzane w szkolnictwie stanowiły przedmiot szczególnego zainteresowania społeczeństwa. Temat ten był podnoszony również w gremiach partyjnych³², gdzie szczególnie zwracano uwagę na konieczność przygotowania takiej reformy szkolnictwa podstawowego i średniego, która doprowadzi do całkowitej laicyzacji młodego pokolenia Polaków. W dyskusjach pojawiało się pojęcie „świeckości szkoły”, uznawane za rezultat szerszych przeobrażeń społecznych, ideowych, politycznych i prawnych. Z drugiej strony ześwieczona czy też ześwieczająca się szkoła miała być efektem tych przeobrażeń³³. W zakrojone na szeroką skalę przygotowania nowego prawa oświatowego został włączony aparat partyjny, administracyjny, naukowy oraz społeczny, reprezentowany przez szereg organizacji, m.in.: Towarzystwo Szkoły Świeckiej, Stowarzyszenie Ateistów i Wolnomyślicieli, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Towarzystwo Świadomego Macierzyństwa, Związek Młodzieży Socjalistycznej, Związek Młodzieży Wiejskiej. Opracowano również projekt programu etyki i propedeutyki dla klas licealnych i etyki laickiej dla klas V–VIII szkoły podstawowej³⁴.

15 lipca 1961 r. Sejm uchwalił *Ustawę o rozwoju systemu oświaty i wychowania w Polsce Ludowej*³⁵, która afirmowała bezpłatność nauki, państwowy charakter szkolnictwa, świeckość kształcenia i wychowania, a także powiązanie systemu oświaty z socjalistycznym rozwojem PRL. Wprowadzała ona zmiany organizacyjne: ośmioletnią szkołę podstawową, czteroletnie liceum ogólnokształcące i zawodowe, czteroipółletnie technika i inne średnie szkoły zawodowe³⁶. Zwracała również uwagę na potrzebę oświaty dorosłych, która stała się częścią składową polskiego systemu edukacji³⁷. Stosownie do postanowień przywołanego aktu prawnego, szkoły oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze były instytucjami świeckimi, prowadzone w nich nauczanie miało charakter świecki. Zarówno szkoły, jak i inne placówki oświatowo-wychowawcze miały wychowywać

³¹ GRZYBOWSKI. *Ku szkole ateizującej*. s. 87.

³² MORACZEWSKA. *Szkolnictwo polskie*. s. 65.

³³ SMOŁAŁSKI. *Szkolnictwo podstawowe na Dolnym Śląsku*. s. 26–27.

³⁴ KONOPKA. *Religia w szkołach Polski Ludowej*. s. 277.

³⁵ DzUPRL 1961 nr 32 poz. 160.

³⁶ M. KOCÓR. *Nauczyciele wobec zmian edukacyjnych w Polsce*. Rzeszów 2006 s. 32.

³⁷ *Drogi i bezdroża polskiej oświaty w latach 1945–2005. Próba wybiórczo-retrospektywnego spojrzenia*. Red. C. Kupisiewicz. Warszawa 2005 s. 124.

„w duchu socjalistycznej moralności i socjalistycznych zasad współżycia społecznego”³⁸. Uchwalenie niniejszej ustawy stanowiło cezurę w dziejach szkolnictwa polskiego. Wejście jej w życie oznaczało, iż od 1 września 1961 r. w polskich szkołach, tak podstawowych, jak i średnich, zaprzestaje się nauczania religii³⁹. Anonimowy funkcjonariusz aparatu władzy jednoznacznie ocenił ten fakt jako sukces władz, wywodząc, że ich konsekwentna działalność doprowadziła do tego, że

[...] ludzie wierzący [...] akceptują rozdział Kościoła od Państwa i religii od szkoły, nadto wykazują swą postawą, że ulegają gwałtownie postępującemu, żywiołowemu procesowi zobojętniania wobec zagadnień religijnych⁴⁰.

2. IDEOLOGICZNE ZMAGANIA W LEGNICKICH SZKOŁACH ŚREDNICH W LATACH 1956–1961

Przełom październikowy miał swój niepośledni odzew w Legnicy, gdzie zostały zorganizowane demonstracje uznane za największe na Dolnym Śląsku. W tym czasie sytuacja społeczno-polityczna w mieście była bardzo poważna również ze względu na stacjonowanie dużego garnizonu wojsk radzieckich. Konsekwencją tych wydarzeń były zmiany personalne w wielu legnickich zakładach oraz gremiach partyjnych na poziomie miasta i powiatu⁴¹. Radykalne przeobrażenia nastąpiły w legnickim ruchu młodzieżowym. W ostatnich dniach października na Plenum Zarządu ZMP Miasta i Powiatu dokonano krytycznej oceny sytuacji w legnickiej organizacji (zaniedbania w pracy organizacyjnej, utrata autorytetu, „dyrygowanie” ZMP przez instancję partyjną). W efekcie doszło do zmian personalnych oraz zwołania na 8 i 9 grudnia 1956 r. Konferencji ZMP Miasta i Powiatu. Zaplanowane zgromadzenie jednak nie doszło do skutku, ponieważ zaraz po otwarciu obrad delegaci podjęli uchwałę o samorozwiązaniu legnickich struktur ZMP, uznając je za skompromitowane i faktycznie nieistniejące. Następnie konferencję przekształcono w Zjazd Młodzieży Miasta i Powiatu, który wyraził swoje stanowisko wobec ówczesnych kluczowych problemów miasta i regionu. Zjazd ten wyłonił 15-osobowy Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Młodzieży, koordynujący prace młodzieży zrzeszonej w Rewolucyjnym Związku Młodzieży i innych organizacjach. W związku z likwidacją ZMP i zjednoczeniem ówczesnych organizacji młodzieżowych w ZMS, analogiczne zmiany nastąpiły w Legnicy. Istotnym

³⁸ Ustawa z dn. 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania. DzUPRL 1961 nr 32.

³⁹ GRZYBOWSKI. *Przełomy polityczne*. s. 57.

⁴⁰ Notatka informacyjna dot. sytuacji w zakresie katechizacji i stanowiska władz kościelnych wobec zarządzeń władz państwowych w sprawie katechizacji. AAN. UdsW sygn. 57/783 t. 1 k. 155–156.

⁴¹ Szerzej: Cz. KOWALAK. *Październik '56 w Legnicy i jego konsekwencje*. „Szkice Legnickie” 24:2003 s. 234–255.

wydarzeniem dla legnickiego ruchu młodzieżowego była I Konferencja ZMS w Legnicy, która odbyła się 8 marca 1957 r.⁴²

Skutki przeobrażeń społeczno-politycznych, które miały miejsce w Polsce jesienią 1956 r., oraz wspomniane wydarzenia legnickie w istotny sposób wpłynęły na funkcjonowanie ówczesnych legnickich szkół średnich (I Liceum Ogólnokształcące, II Liceum Ogólnokształcące, Państwowe Liceum Pedagogiczne, Technikum Energetyczne, Technikum Samochodowe, Technikum Finansowe, Technikum Handlowe). Legnickie szkolnictwo średnie zostało doświadczone uciążliwościami okresu stalinowskiego. Zapewne wielu uczniów, nauczycieli i niejednego dyrektora ucieszyła informacja o likwidacji skompromitowanego Związku Młodzieży Polskiej, o czym świadczą m.in. słowa H. Bobowskiej, wieloletniej nauczycielki Państwowego Liceum Pedagogicznego:

[...] niestety, w miarę popełniania błędów pedagogicznych w okresie kultu jednostki stygł zapał młodzieży, wkradało się zniechęcenie. Natomiast po przewyżczeniu dawnych błędów i w zmienionych formach pracy, organizacje młodzieżowe spełniają znowu swoją rolę⁴³.

Wydarzenia społeczno-polityczne, które miały miejsce w Polsce jesienią 1956 r., oraz wspomniane wydarzenia legnickie w istotny sposób wpłynęły na pracę wychowawczą i dydaktyczną prowadzoną w ówczesnych legnickich szkołach średnich. Świadczą o tym zapisy w protokołach Rad Pedagogicznych podsumowujących rok szkolny 1956/57. Ich analiza wskazuje, iż poza nielicznymi wyjątkami nauczyciele dystansowali się wobec manifestantów, akceptując politykę oświatową wskazaną przez nową ekipę partyjno-państwową. Bez wątpienia był to trudny rok szkolny zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli, którzy w tym czasie musieli dokonać korekty założeń ideologicznych dotychczas realizowanych programów wychowawczych i dydaktycznych. Niejednokrotnie w rozmowach z uczniami podejmowali próby tłumaczenia i objaśniania zaistniałej sytuacji społeczno-politycznej. W przeanalizowanych protokołach nie ma zapisów wyraźnie potępiających zasady funkcjonowania szkolnictwa w okresie przedpaździernikowym. Na posiedzeniu Rady Pedagogicznej w I Liceum Ogólnokształcącym wypowiediano słowa krytyki wobec niepracującego już w szkole nauczyciela historii Zakrzyńskiego, który był entuzjastą dokonujących się przemian i podejmował na ten temat rozmowy z uczniami. W protokole z przebiegu odbytej 24 czerwca 1957 r. Rady Pedagogicznej można przeczytać m.in.:

Sprawa ta wywołała stałe rozdrażnienie zespołu nauczycielskiego, stawiła pod znakiem zapytania dotychczasowe poglądy moralne, kompromitowała szkołę. Ob. Zakrzyński prowadził przez cały czas krecią robotę mającą na celu

⁴² *Tamże*. s. 256–257.

⁴³ H. BOBOWSKA. *15 lat Liceum Pedagogicznego w Legnicy*. „Szkie Legnickie” 1:1962 s. 176.

zniszczenie autorytetu Rady Pedagogicznej dla zaskarżenia sobie sympatii młodzieży przy pomocy środków demagogicznych takich jak wstawianie dobrych ocen nawet bez odpytywania uczniów, wmawianie uczniom w okresie Października, że szkoła np. w sprawie harcerstwa nic nie ma do powiedzenia, że uczniowie będą decydować o powstaniu organizacji o wyborze jej opiekuna. Sprawa ta była szczególnie trudna ze względu na wzrost mętnej fali w okresie Października. Wykorzystując szczególnie polityczne zagadnienia Legnicy, chciał zdobyć sobie młodzież swym pseudopatriotyzmem wykorzystując głębokie zainteresowanie młodzieży dla sprawy węgierskiej, agitował ją dla siebie. Jeśli młodzież w całej Polsce gorąco i nie zawsze właściwie ten okres przeżyła, to łatwo zrozumieć jak trudno było naszą młodzież przezeń przeprowadzić mając w swym gronie takiego „wychowawcę” w specyficznych warunkach legnickich. Ze strony władz mieliśmy wtedy stałe odwołanie rozstrzygnięcia, a ze strony „Radia” napaści. Jeśli Rada Pedagogiczna się nie ugięła i nie załamała choć nieraz traciła nerwy, to przypisać to należy właściwej postawie moralnej, umiłowaniu młodzieży i głębokiemu patriotyzmowi. To tło jest konieczne dla zrozumienia naszych tegorocznych potknięć, to tło świadczy również, jaką cenę zapłaciliśmy naszymi nerwami za nasze osiągnięcia⁴⁴.

W protokole z posiedzenia Rady Pedagogicznej II Liceum Ogólnokształcącego w Legnicy odnotowano, iż wydarzenia społeczno-polityczne minionego roku spowodowały dezorganizację życia szkoły w roku szkolnym 1956/57, co przejawiało się w generalnym spadku zainteresowania uczniów nauką, w wyjeździe wielu z nich z Legnicy do Izraela oraz we wzroście liczby osób, które nie uzyskały promocji do następnej klasy. Wskazywano także, że w trakcie tego roku szkoła prowadziła niemal wyłącznie zajęcia lekcyjne, a zaplanowane wieczory literackie, wieczornice, konkursy itp. nie odbyły się. Uwzględniając aspekt wychowawczy szkoły, ubolewano z powodu zaprzestania działalności organizacji młodzieżowych mających wpływ na proces wychowawczy. Z kontekstu zapisu wnioskować można, że w tym przypadku chodziło o ZMP⁴⁵.

Dzieje legnickiego szkolnictwa średniego w latach 1956–1961 były ściśle związane z zasadami funkcjonowania oświaty w Polsce. We wszystkich legnickich szkołach średnich musiały być realizowane programy wychowawcze opracowane na podstawie wytycznych Ministerstwa Oświaty i zatwierdzone przez Inspektorat Oświaty oraz programy dydaktyczne opracowane przez władze oświatowe. W roku szkolnym 1956/57 duży wpływ na realizację programów dydaktycznych wywarły wspomniane wydarzenia społeczno-polityczne, które znalazły szczególnie

⁴⁴ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej, odbytego dnia 24 czerwca 1957 r. Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (dalej: APW PWRN) (Kuratorium Okręgu Szkolnego) sygn. XVII/55 k. 255–256.

⁴⁵ Protokół nr 9 z posiedzenia Rady Pedagogicznej, odbytego w dniu 24 czerwca 1957 r. APW PWRN (Kuratorium Okręgu Szkolnego) sygn. XVII/55 k. 114.

wyraz w realizacji programów takich, jak: język polski, historia, nauka o konstytucji i biologia⁴⁶.

W grudniu 1956 r. zostały podjęte działania, których celem było zorganizowanie nauczania religii w szkołach. Pomimo problemów kadrowych, ówczesny dziekan legnicki, proboszcz parafii pw. św. św. Piotra i Pawła ks. Tadeusz Łączyński uporał się z trudnościami i zatrudnił katechetów do legnickich szkół średnich. W tym miejscu warto wspomnieć, iż był on niejako „pierwszym legnickim katechetą” w okresie powojennym i prowadził lekcje religii w I Liceum Ogólnokształcącym, Państwowym Liceum Pedagogicznym, Gimnazjum Energetycznym, Państwowym Gimnazjum Handlowym oraz Liceum Handlowym. Wśród uczniów miał opinię wymagającego nauczyciela, ale też człowieka tolerancyjnego wobec tych, którzy nie uczęszczali na lekcje religii⁴⁷. Posiadał również pozytywne relacje z nauczycielami oraz dyrektorami poszczególnych szkół. Jego działalność w szkołach była przedmiotem szczególnego zainteresowania funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa, którzy oskarżali go o inspirowanie młodzieży do działań wymierzonych w pryncypia ustrojowe powojennej Polski⁴⁸.

Podejmowane w 1958 r. działania władz państwowych zmierzające do usunięcia religii ze szkół oraz dekrucyfikacji sal lekcyjnych w Legnicy nie spotkały się z większym oporem. Co prawda usuwanie symboli religijnych ze szkół na Dolnym Śląsku wywołało prawdziwą „wojnę o krzyże”, a województwo wrocławskie było drugim po białostockim, w którym zorganizowano najwięcej protestów przeciwko tym decyzjom, jednak w dotyczącej tych kwestii dokumentacji w ogóle nie wymienia się legnickich szkół średnich⁴⁹.

⁴⁶ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej, odbytego dnia 24 czerwca 1957 r. APW PWRN (Kuratorium Okręgu Szkolnego) sygn. XVII/55 k. 257.

⁴⁷ A. PIWOWARCZYK. *Bez tableau*. W: *My pierwsza dekada 1945–1955*. Legnica 2006 s. 77.

⁴⁸ Wrocław, dnia 2.IX.1957 r. Charakterystyka nr 280 młodzieżowej reakcyjnej organizacji p.n. „Jutrzenka” działającej w 1951 r. na terenie Legnicy, woj. Wrocław. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Oddział we Wrocławiu (dalej: AIPN Wr) 043/291 k. 3.

⁴⁹ Wrocław, dnia 12 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Przewodniczącego Prezydium WRN we Wrocławiu. Notatka informacyjna dot. niektórych faktów w związku z realizacją wytycznych zawartych w okólniku nr 26 Ministra Oświaty. AIPN Wr 053/700; Wrocław, dnia 18 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. AIPN Wr 053/700; Wrocław, dnia 19 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Notatka informacyjna dot. sytuacji na terenie województwa wrocławskiego w związku z realizacją wytycznych zawartych w okólniku nr 26 Ministra Oświaty. AIPN Wr 053/700; Wrocław, dnia 23 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Notatka informacyjna dot. sytuacji na terenie województwa wrocławskiego w związku z realizacją wytycznych zawartych w okólniku nr 26 Ministra Oświaty. AIPN Wr 053/700; Wrocław, dnia 24 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Notatka informacyjna dot. działalności kleru i elementów klerikalnych w związku z realizacją zarządzeń Ministerstwa Oświaty. AIPN Wr 053/700; Wrocław, dnia 24 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego Polskiej

Decyzja władz partyjno-państwowych zabraniająca zatrudniania zakonników w charakterze katechetów spowodowała problemy z obsadą kadrową w legnickich szkołach zarówno podstawowych, jak i średnich. Wyraźnie zostało to wyartykułowane z ambon legnickich kościołów w niedzielę 7 września 1958 r. na polecenie legnickiego dziekana, wspomnianego ks. Łączyńskiego⁵⁰. Pomimo problemów z obsadą kadrową katechetów w Legnicy, jeszcze w roku szkolnym 1959/60 nauka religii odbywał się w I Liceum Ogólnokształcącym oraz trzech szkołach technicznych. W kolejnym roku przedmiot ten został wycofany ze wszystkich legnickich szkół średnich⁵¹. W tym miejscu nie sposób nie nadmienić, że propagowaniem idei świeckości szkoły wśród uczniów legnickich szkół oraz ich rodziców zajmował się Oddział Miejskiego Towarzystwa Szkół Świeckich, który wiosną 1958 r. postulował nawet do Wydziału Oświaty Miejskiej Rady Narodowej o utworzenie szkoły bez nauki religii⁵².

Istotną rolę wychowawczą w legnickich szkołach odgrywały organizacje młodzieżowe. Po rozwiązaniu w grudniu 1956 r. ZMP przez niemal trzy lata w I Liceum Ogólnokształcącym nie funkcjonowała żadna z organizacji o charakterze ideowo-politycznym. W 1959 r. w szkole tej rozpoczął swoją działalność Związek Młodzieży Socjalistycznej, którego działalność koncentrowała się wokół zagadnień światopoglądowych oraz politycznych. W 1961 r. organizacja ta liczyła 141 członków⁵³.

Po przełomie październikowym młodzi legniczanie coraz częściej przejawiali zainteresowanie harcerstwem. Już w 1950 r. legnicka organizacja harcerska otrzymała do swojej dyspozycji Dom Harcerza z salą teatralną przy ul. Hanki Sawickiej 25 (obecnie ul. Łukaszyńskiego), w którym odbywały się szkolenia instruktorów oraz organizowano imprezy. Pod wpływem wydarzeń październikowych

Zjednoczonej Partii Robotniczej. Notatka informacyjna dot. sytuacji wśród kleru i elementów klerikalnych na terenie województwa wrocławskiego w związku z realizacją wytycznych okólnika nr 26 Ministra Oświaty. AIPN Wr 053/700; Wrocław, dnia 25 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Notatka informacyjna dot. działalności kleru i elementów klerikalnych na terenie województwa wrocławskiego w związku z realizacją okólnika nr 26 Ministra Oświaty. AIPN Wr 053/700; Wrocław, dnia 1 października 1958 r. Ścisłe tajne. Do Sekretarza Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Notatka informacyjna dotycząca działalności kleru i elementów klerikalnych. AIPN Wr 053/700.

⁵⁰ Wrocław, dnia 12 września 1958 r. Ścisłe tajne. Do Przewodniczącego Prezydium WRN we Wrocławiu. Notatka informacyjna dot. niektórych faktów w związku z realizacją wytycznych zawartych w okólniku nr 26 Ministra Oświaty. AIPN Wr 053/700 k. 129.

⁵¹ Legnica, dnia 31.08.1960 r. Ścisłe Tajne. Do Z-cy Komendanta Służby Bezpieczeństwa KWMO we Wrocławiu. AIPN. Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej Wrocław sygn. 053/775 k. 209.

⁵² Z obrad Towarzystwa Szkoły Świeckiej. „Wiadomości Legnickie” 1958 nr 6–7 (76–77).

⁵³ A. PRÖSSEL. Pierwsze Liceum Ogólnokształcące w Legnicy w latach 1945–1970. Praca magisterska wykonana w Katedrze Pedagogiki Wydziału Filozoficzno-Historycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu pod kier. doc. dr. hab. Teodora Musioła (mps z księgozbioru Biblioteki Szkolnej I LO w Legnicy). Opole 1971 s. 89–90.

w listopadzie 1956 r. nastąpiły zmiany w dotychczasowym sposobie działania tej organizacji, która od tego czasu miała nawiązywać do wcześniejszych tradycji. Związek harcerski funkcjonował nie tylko w legnickich liceach ogólnokształcących, ale od listopada 1956 r. również w Technikum Elektroenergetycznym. 30 kwietnia 1958 r. odbyła się uroczystość wręczenia sztandaru Hufcowi ZHP, który ufundowało społeczeństwo miasta Legnicy. Aktu wręczenia dokonał K. Gryglaszewski, przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Legnicy. Szczególną rolę w aktywności harcerskiej odgrywała drużyna działająca w Liceum Pedagogicznym, która w lutym 1961 r., zgodnie z sugestią władz oświatowych, została przekształcona w drużynę kadrową, przygotowującą drużynowych oraz instruktorów harcerskich i zuchowych⁵⁴. Od 1960 r. zmniejszało się zainteresowanie przynależnością do ZHP wśród uczniów I Liceum Ogólnokształcącego. W tym czasie organizacją dominującą w tym liceum i rozwijającą różne aspekty działalności był ZMS⁵⁵.

Jednym z ważniejszych elementów działalności legnickiego ZHP było organizowanie letniego wypoczynku dzieci i młodzieży⁵⁶, ale zadaniem jego organizatorów było zadbanie o to, aby posiadał on charakter świecki. Zarówno uczestnicy kolonii i obozów wakacyjnych, jak i wychowawcy zainteresowani wykonywaniem praktyk religijnych byli szykanowani⁵⁷. W związku z tym na polecenie władz partyjno-państwowych również w Legnicy z wielką starannością dobierano kadre instruktorską ZHP i nauczycielską, zatrudnianą na obozach letnich przygotowywanych dla dzieci i młodzieży legnickich szkół wszystkich typów⁵⁸. Niepokój aparatu bezpieczeństwa wzbudzały pozytywne relacje pomiędzy świeckimi organizatorami wypoczynku dzieci i młodzieży a duchowieństwem. Wojewódzka Komendanta MO ds. Służby Bezpieczeństwa we Wrocławiu zwróciła uwagę na działalność Hufca ZHP w Legnicy po tym, jak dotarły do niej informacje o regularnych odwiedzinach legnickiego proboszcza na harcerskim obozie letnim. W stosownym protokole odnotowano nawet, że w czasie tych odwiedzin legnicki katecheta odprawiał nabożeństwo, a na pożegnanie zostawiał harcerzom 10 kg cukierków⁵⁹.

⁵⁴ Cz. KOWALAK. *Legnickie Harcerstwo w latach 1945–2000 (kalendarium)*. „Szkice Legnickie” 25:2004 s. 309–310.

⁵⁵ PRÖSSEL. *Pierwsze Liceum Ogólnokształcące w Legnicy*. s. 96.

⁵⁶ *Wskazania duszpasterstwa Młodzieżowego wakacyjno-turystycznego w 1958 r.* AIPN Wr sygn. 053/700 k. 37–47.

⁵⁷ *Informacja przekazana przez wydział do spraw wyznań w Katowicach, Warszawa, dn. 27 VIII 63 [informację podpisano inicjałami J. O.]*. AAN UdsW sygn. 70/20 k. 27; *Notatka informacyjna, Wałbrzych, 24.08.1962*. AIPN Wr sygn. 032/445 t. 3 k. 279.

⁵⁸ Wrocław, 25 maja 1961 r., *Pismo Komendy Milicji Obywatelskiej woj. wrocławskiego do Zastępcy Komendanta Powiatowego MO SB w Legnicy w sprawie monitorowania procesu organizowania wypoczynku letniego dzieci i młodzieży*. AIPN Wr sygn. 053/776 t. 1 k. 208–209.

⁵⁹ *Notatka informacyjna, Legnica, 8.08.1959*. AIPN Wr sygn. 032/445 t. 9 k. 174.

Istotnym elementem oddziaływania wychowawczego było oczywiście również Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, którego struktury istniały we wszystkich legnickich szkołach, zarówno podstawowych, jak i średnich. W tym miejscu warto wspomnieć, iż pierwsza komórka tej organizacji na Dolnym Śląsku powstała w Legnicy w lipcu 1945 r.⁶⁰, a w związku ze stacjonowaniem w mieście dowództwa PGWAR jej działalność była szczególnie ożywiona. Od samego początku organizacja miała do spełnienia dwa cele: polityczny i informacyjny, a tym samym stanowiła swojego rodzaju narzędzie służące do realizowania bieżącej polityki oświatowej⁶¹. W I Liceum Ogólnokształcącym od 1953 r. Szkolne Koło Przyjaźni Polsko-Radzieckiej stało się organizacją masową i skupiało 100% uczniów. Jej opiekunami byli nauczyciele języka rosyjskiego. Organizacja ta współpracowała ze szkołami radzieckimi znajdującymi się na terenie Legnicy, podejmując różnorodne inicjatywy, których celem było zacieśnienie więzów pomiędzy młodzieżą polską a radziecką. Tradycyjnie TPPR odpowiadało m.in. za organizowanie akademii z okazji kolejnych rocznic rewolucji październikowej oraz rocznicy powstania Armii Czerwonej, propagowanie prasy radzieckiej, pomoc w nawiązywaniu kontaktów do korespondencji z rówieśnikami w ZSRR⁶².

Oprócz wspomnianych wyżej rocznic istotną wagę przykładano do udziału młodzieży szkolnej w obchodach Święta Pracy, które miało charakter szczególny w katalogu świąt komunistycznych. Właśnie ono służyło uwierzytelnianiu nowej władzy oraz kreowaniu pożądanych postaw obywateli⁶³. Również w Legnicy głównym elementem obchodów Święta Pierwszego Maja w 1958 r. był pochód, w którym nie mogło zabraknąć uczniów wszystkich legnickich szkół. Ich partycypacja w obchodach tegoż święta została szczególnie dostrzeżona na łamach lokalnej prasy, gdyż opublikowany tam obszerny – jak na tamte czasy – materiał fotograficzny prezentuje przede wszystkim jako uczestników pochodu uczniów legnickich szkół średnich⁶⁴.

Spektakularną akcją stanowiącą konsekwencję, a zarazem kwintesencję polityki oświatowej na niwie legnickiego szkolnictwa średniego była sprawa nadania patrona I Liceum Ogólnokształcącemu w 1960 r. Z okazji jubileuszu 15-lecia jego powstania dyrektor F. Pałka oraz T. Gumiński, prezes Legnickiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, podjęli działania zmierzające do nadania Liceum imienia tragicznego bohatera bitwy pod Legnicą w 1241 r. Henryka Pobożnego oraz sztandaru⁶⁵.

⁶⁰ ORDYŁOWSKI. *Z działalności Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej*. s. 57–58.

⁶¹ *Tamże*. s. 73.

⁶² PRÖSSEL. *Pierwsze Liceum Ogólnokształcące w Legnicy*. s. 92–93.

⁶³ A. DYTMAN-STASIEŃKO. *Święto zawłaszczonych znaczeń. 1 Maja w PRL. Ideologia, rytuał, język*. Wrocław 2006 s. 38–39.

⁶⁴ *Z Manifestacji 1 Majowych*. „Wiadomości Legnickie” 1958 nr 6–7 (76–77).

⁶⁵ K. JAWORSKA. *Ideologizacja szkolnictwa średniego w Legnicy w latach 1945–1956*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2014 nr 10 s. 52.

Jednak zaproponowany na patrona kandydat nie uzyskał akceptacji władz partyjno-państwowych i niemal w przeddzień uroczystości zaplanowanej na 23 kwietnia 1960 r. przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej K. Gryglaszewski przekazał tę informację dyrektorowi Liceum. Zwrócił również uwagę na konieczność dokonania zmiany na nowo wykonanym sztandarze. Ostatecznie na uroczystości jubileuszowej I Liceum Ogólnokształcące otrzymało sztandar z zaszytym łowickimi wstążkami napisem „Henryk Pobożny”⁶⁶.

Założenia polityki oświatowej opracowane po 1956 r. przez ekipę Gomułki były realizowane w legnickich szkołach średnich w latach 1956–1961. W tym czasie głównym zadaniem polskiej szkoły było kształtowanie światopoglądu materialistycznego w myśl ideologii komunistycznej. Temu celowi służyły odpowiednio skonstruowane programy dydaktyczno-wychowawcze oraz wytyczne ministerialne zobowiązujące dyrektorów szkół do wykonania określonych zadań, ściśle powiązanych z bieżącą polityką oświatową. Zarówno wśród nauczycieli, uczniów oraz ich rodziców byli tacy, którzy dystansowali się wobec zadekretowanej urzędowo rzeczywistości szkolnej. Wydarzenia polskiego października odbiły się głośnym echem w Legnicy i wywarły silny wpływ na funkcjonowanie szkół średnich w mieście w roku szkolnym 1956/57. Kwerenda materiałów źródłowych wskazuje, iż w kolejnych latach trudno mówić o wyraźniejszych próbach wyrażania dezaprobaty wobec wdrażanych w życie dyrektyw władz partyjno-państwowych, stanowiących zaprzeczenie programu ogłoszonego późną jesienią 1956 r. Raczej dostrzega się milczącą akceptację i jego realizację z większym bądź mniejszym zaangażowaniem. Mając na względzie epizod związany z próbą nadania imienia Henryka Pobożnego I Liceum Ogólnokształcącemu, można powiedzieć, iż nawet doskonale rozumiejący ówczesną rzeczywistość polityczną i znający realia oświatowo-dydaktyczne dyrektor szkoły oraz szef TPN nie przypuszczali, że postępujący proces zwalczania wrogiego ideologii materialistycznej Kościoła katolickiego jest zaawansowany do tego stopnia, że średniowieczny bohater znaczącej dla Europy bitwy ze względu na swój przydomek nie będzie odpowiedni na patrona szkoły.

⁶⁶ M. DACZKOWSKI. *Świadek historii – siedziba I Liceum Ogólnokształcącego w Legnicy*. W: *Je-steśmy Numer Jeden. 60 lat I LO w Legnicy*. Legnica 2005 s. 22.

REALIZATION OF EDUCATIONAL POLICY
IN SELECTED SECONDARY SCHOOLS OF LEGNICA
IN THE YEARS OF 1956–1961

S u m m a r y

In the article it has been brought closer the issues relating to realization of the educational policy in secondary schools of Legnica in the years of 1956–1961. Historical records were the fundamental factor delimiting this topic. Generally in the publication were presented tendencies with reference to all secondary schools in Legnica within the years of 1956–1961 except for the secondary school no. III which came into being in 1959.

Tłum. Jarosław Sempryk

Słowa kluczowe: Legnica, polityka oświatowa, laicyzacja szkoły, legnickie szkolnictwo, PRL, historia Polski.

Key words: Legnica, educational policy, secularization of school, educational system in Legnica, Polish People's Republic, history of Poland.